

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

AUTORITATE DE STAT AUTONOMĂ

HOTĂRÂREA nr. 680 din 15.09.2021

Dosar nr.: 626/2020

Petiția nr.: 5327/02.09.2020

Petentă: Uniunea Civică a Tinerilor Romi din România

Reclamat:

Obiect: încălcarea dreptului la demnitate pe criteriul etnic. Mesaj postat pe pagina personală de Facebook prin care reclamatul își declară nemulțumirea față de locurile speciale pentru romi alocate în liceele din București și din țară. Postarea a dat naștere comentariilor rasiste din partea cititorilor. *„Despre rasismul din România. Liceu cu 9 drept notă minimă de intrare. Dar are două locuri pe care s-a intrat cu 6 și ceva și 7 și ceva. Acele două locuri sunt acordate unei etnii. Țasta este rasism și este practicat de peste 15 ani în România”.*

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

Numele, domiciliul, reședința sau sediul petentei

1. Uniunea Civică a Tinerilor Romi din România cu sediul în Cluj Napoca, str. Uliului nr. 6, jud. Cluj

Numele, domiciliul, reședința sau sediul părții reclamate

2.

II. Procedura de citare

3. Având în vedere contextul evoluției epidemiologice determinate de răspândirea virusului SARS-CoV-2, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a informat părțile cu privire la faptul că au posibilitatea de a trimite punctul de vedere în scris (precum și orice alte acte sau dovezi), soluționarea speței urmând a se face în lipsă, cu acordul acestora;

4. La solicitarea expresă a reclamatului, în temeiul art. 20, alin. 4 din **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, republicată (în continuare **O.G. nr. 137/2000**), s-a îndeplinit procedura de citare.

5. Părțile au fost citate pentru data de 13.07.2021 la sediul Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (în continuare CNCD).

6. La termen a fost prezent reclamatul. Procedură legal îndeplinită.

IV. Susținerile părților

Sușinerile petentei

7. Petenta arată că, la data de 30 august 2020, într-o postare pe Facebook, reclamatul a lansat un mesaj rasist, denigrator și jignitor la adresa romilor, în special a tinerilor liceeni romi, care aplică pe locurile destinate romilor alocate de Ministerul Educației.

De asemenea, petenta susține că postarea a dat naștere unor comentarii rasiste evidente și grave, de natură să promoveze o imagine ostilă, degradantă și ofensatoare la adresa romilor, în general, și a tinerilor romi, în special.

„Despre rasismul din România. Liceu cu 9 drept notă minimă de intrare. Dar are două locuri pe care s-a intrat cu 6 și ceva și 7 și ceva. Acele două locuri sunt acordate unei etnii. Țsta este rasism și este practicat de peste 15 ani în România”.

Sușinerile reclamatului

8. Reclamatul, prezent la audieri, a susținut și recunoscut faptul că, mâhnit de situația particulară, familială a fiicei sale, care nu a reușit să fie repartizată la unul din liceele dorite, deși nota de promovare a fost 9, a scris mesajul pe Facebook, însă fără a preciza etnia din care fac parte elevii care au fost admiși pe acele locuri și fără a cunoaște faptul că locurile alocate romilor ori altor etnii de către MEN sunt în afara numărului total de locuri alocat la nivel național.

De asemenea, reclamatul susține că nu a dorit să jignească pe nimeni, ci pur și simplu nu i s-a părut corect față de fiica sa ori alți elevi, care muncesc, să nu fie admiși la liceul dorit.

9. Nu în ultimul rând, reclamatul prezintă scuze și susține că, pe tot parcursul carierei sale, acesta a respins rasismul și discriminarea. În acest sens, depune la dosar articole pe care le-a scris de-a lungul timpului cu privire la rasismul din sport.

IV. Motivele de fapt și de drept

Cadrul legal aplicabil. Dreptul național și internațional aplicabil / jurisprudența

Prevederile legislative relevante în prezenta cauză sunt următoarele:

10. Constituția României:

- **Articolul 1 alin (3):** *“România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.”*

- **Articolul 16 Egalitatea în drepturi:** *“(1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.*

(2) Nimeni nu este mai presus de lege. (...)”

- Articolul 29 Libertatea conștiinței :

“(1) Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc”

- **Articolul 30 Libertatea de exprimare:** (1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de (6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

11. O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

- **Articolul 2 alin. (1):** ”Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

- **(5):** “Constituie hărțuire și se sancționează contravențional orice comportament pe criteriu de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată, vârstă, handicap, statut de refugiat ori azilant sau orice alt criteriu care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant ori ofensiv”

- **Articolul 15 (1) Dreptul la demnitatea personală :** „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia”.

12. Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale; Articolul 10 alin.

(1): “ Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare”.

(2): *“Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.*

- **Articolul 14 Interzicerea discriminării:** *“Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.*

Principiile de analiză

13. Curtea Constituțională a statuat în mod constat că *„principiul egalității implică un tratament egal pentru toți cetățenii aflați în situații egale”.* Totodată, Curtea Constituțională a reținut că *„principiul egalității consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție nu presupune uniformitate, așa încât, dacă:*

- *la situații egale trebuie să corespundă un **tratament egal**,*
- *la situații diferite, tratamentul juridic nu poate fi decât **diferit**. Egalitatea părților nu exclude, ci chiar implică un tratament juridic diferențiat”.*

14. Prin urmare, se poate vorbi de o posibilă **discriminare directă** în condițiile în care o persoană este tratată în mod nefavorabil, prin comparație cu modul în care au fost sau ar fi tratate alte persoane aflate într-o situație similară, iar motivul acestui tratament îl constituie o caracteristică concretă a acestora, care se încadrează în categoria *„criteriului protejat”.*

15. Pentru existența discriminării directe trebuie îndeplinite cumulativ următoarele **condiții:**

- existența unui tratament diferențiat manifestat prin: orice deosebire, excludere, restricție sau preferință;
- existența unui criteriu de discriminare;
- existența unui raport de cauzalitate între criteriul de discriminare și tratamentul diferențiat;
- tratamentul diferențiat trebuie să aibă ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea, folosinței sau exercitării în condiții de egalitate a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a unui drept recunoscut de lege;
- existența unor persoane sau situații aflate în poziții comparabile.

Aplicarea principiilor la spetă

16. În fapt, Colegiul Director reține mesajul postat de reclamat pe pagina personală de Facebook: *„Despre rasismul din România. Liceu cu 9 drept notă minimă de intrare. Dar are două locuri pe care s-a intrat cu 6 și ceva și 7 și ceva. Acele două locuri sunt acordate unei etnii. Asta este rasism și este practicat de peste 15 ani în România”.*

17. În drept, Colegiul director se raportează la prevederile la art. 10 și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, art. 1 alin. (3),

art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003, art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. 137/2000).

18. Libertatea de exprimare constituie valoarea fundamentală a unei societăți democratice și plurale. Din această perspectivă, libertatea de exprimare are un rol substanțial în rândul drepturilor fundamentale cuprinse în Constituție și constituie trunchiul comun pentru exercitarea drepturilor fundamentale din sfera comunicării. În această sferă se includ: dreptul la libertatea presei, dreptul la libera exprimare a creațiilor artistice sau cele din zona literaturii, libertatea de predare a științei și libertatea creației. De asemenea, de acest trunchi comun se leagă și libertatea conștiinței, a religiei și libertatea de întrunire. Acest grup de drepturi asigură participarea avizată a cetățeanului la procesele sociale și politice. Exprimarea liberă a opiniilor și credințelor, chiar și a celor nepopulare sau atipice, reprezintă condiția fundamentală a existenței unei societăți vii și capabilă de dezvoltare.

În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică. (CEDO, Lingens c. Austriei, nr. 9815/82, hotărârea din 08.07.1986).

Libertatea de exprimare nu este însă un drept absolut și comportă limitări în situații expres prevăzute de lege. În acest sens, este relevantă practica Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg în aplicarea art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită de o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei “nevoii imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere (Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole, Vol. I., Ed. All Beck, București, 2005, pag. 801.) Protecția demnității umane este una dintre valorile protejate în raport cu libertatea de exprimare. Libertatea de exprimare este susținută până la limita în care încalcă un alt drept fundamental într-o măsură atât de gravă, încât dreptul la libertate de exprimare devine secundar. Libertatea de exprimare acoperă și declarațiile jignitoare până la momentul la care acestea nu conduc la incitare violentă (Surek și Ozdemri vs. Turcia, Karatas vs. Turcia, Oberschlick-Austria și Nilse – Johnsen vs. Norvegia – CEDO).

19. Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportat la declarațiile reclamatului obiect al prezentei petiții. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

20. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- **să fie prevăzută de lege** (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- **să urmărească un scop legitim,**
- **să fie necesară într-o societate democratică și**

- să fie proporțională cu scopul urmărit (Corneliu Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

21. Protecția demnității unei persoane aparținând unei anumite categorii constituie un scop legitim într-o societate democratică. Pentru a se produce o atingere, încălcarea demnității umane, ca drept constituțional protejat, declarațiile, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională,
- ori un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui grup de persoane, legat de sexul acestora – astfel cum prevede art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

22. Din analiza mesajului postat de reclamat, Colegiul director constată că este mai mult decât evident faptul că acesta vizează persoanele aparținând etniei rome. *“Acele două locuri sunt acordate unei etnii. Asta este rasism și este practicat de peste 15 ani în România”*.

Colegiul director arată că România are cea mai numeroasă populație de romi din Europa, cu un număr oficial de 535.000 sau 2,5% din populația totală și un număr neoficial de romi între 1.800.000 și 2.500.000 sau între 8,3% și 11,5% din populație. Rata sărăciei la romi este de trei ori mai mare decât media sărăciei din România. Acest nivel ridicat de sărăcie e cauzat de mai mulți factori, precum starea proastă a sănătății și educației, oportunități limitate pe piața muncii, discriminare, toate alimentând un cerc vicios al sărăciei și excluziunii. România a ratificat majoritatea documentele internaționale adoptate sub egida Națiunilor Unite și a Consiliului Europei privind drepturile omului și protecția drepturilor minorităților. De asemenea, România a dezvoltat elemente de legislație anti-discriminare în cadrul unor legi naționale mai cuprinzătoare. Cu toate acestea, România a primit avertismente din partea UE privind protecția minorităților, în special a minorității rome, cu menționarea că autoritățile române au făcut puține pentru adoptarea de politici specifice care să asigure “un nivel de toleranță zero împotriva manifestărilor rasiste”.

Astfel, încă există bariere pentru înscrierea populației de romi în învățământul preșcolar și școlar. În România un procent foarte mare de copii romi nu au o șansă reală de a se înscrie în învățământul preșcolar, deoarece grădinițele sunt doar parțial finanțate la nivel local și plătite de părinți și pentru că, la înscrierea în clasele de grădiniță, care au un număr limitat de locuri, se acordă prioritate copiilor ai căror părinți au o slujbă. Nu există o prevedere în România prin care educația preșcolară să fie obligatorie. Drept rezultat, aproximativ 80% dintre copiii romi nu sunt pregătiți pentru școală.

23. Din considerentele expuse mai sus, Colegiul director consideră că mesajul reclamatului este total nepotrivit și, chiar dacă acesta a admis în cadrul ședinței de audieri că nu a cunoscut modalitatea de repartizare a acestor locuri și a prezentat scuze, efectele nu pot fi ignorate. Exact la acest gen de comentarii conduc mesajele în cauză.

Acordarea locurilor speciale în sistemul de învățământ de stat pentru elevii/studentii romi nu reprezintă un beneficiu nemeritat, cum mulți consideră ori cred, ci reprezintă

modul legal, stabilit și impus, de Comisia Europeană pentru garantarea egalității în educație.

Colegiul director are în vedere faptul că egalitatea substanțială se circumscrie noțiunii de egalitate de rezultate și egalitate de oportunități, prima presupunând că rezultatul tratamentului în cauză să fie egal, iar cea din urmă sugerează că legea poate asigura ca toate persoanele să beneficieze de aceleași oportunități, în condițiile în care persoanele dispun de poziții de start diferite, astfel prevăzând șanse egale dar nu rezultate egale. Astfel, egalitatea de rezultate recunoaște că aparent tratamentul identic poate induce în practică o inegalitate datorită unor discriminări trecute sau continue or a diferențelor în accesul la resurse, ceea ce determină ca în cadrul acestei noțiuni, efectele precum și scopul unei măsuri să fie prevalente sub aspectul rezultatului care trebuie să fie egal în privința persoanelor care fac obiectul măsurii în cauză, și care se află în situații diferite.

În acest sens, măsurile adoptate de legiuitorul român și în special de Ministerul Educației și Cercetării cu privire la elevii romi au vizat asigurarea unei egalități de oportunități, concretizată prin implementarea unor măsuri afirmative. Aceste măsuri afirmative, prin natura lor, au urmărit, egalizarea progresivă a situației copiilor romi, din punctul de vedere al oportunităților de șanse în educație, pentru a atinge poziționarea acestora într-o situație similară sau analoagă cu elevii, respectiv copii din sistemul educațional. Pentru a facilita implementarea acestor măsuri, Ministerul Educației a elaborat proceduri de organizare specifice.

24. Astfel, Colegiul constată că în speță se încalcă prevederile art. 2 alin. 1 coroborat cu prevederile art. 15 din OG. Nr. 137/20000, republicată.

Pentru considerentele de mai sus, Colegiul director, cu unanimitate de **voturi pentru**, decide următoarele:

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Faptele sesizate întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000, republicată, declarațiile nu se încadrează în limitele libertății de exprimare prevăzute de art.2 alin.(8) din același act normativ
2. Sancționează reclamatul cu avertisment, potrivit art. 5 alin 2 și art. 7 alin. 3 din O.G. nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare;
3. O copie a hotărârii se va transmite părților

V. Modalitatea de plată a amenzii

Nu este cazul

VI. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, în termen de 15 zile de la data primirii, potrivit O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicata și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.

Membrii Colegiului Director prezenți la ședința de deliberări desfășurată în data de 15.09.2021 au fost: ASZTALOS CSABA FERENC – Membru, DIACONU ADRIAN- Membru, GRAMA HORIA – Membru, HALLER ISTVÁN – Membru, LAZĂR MARIA – Membru, MOȚA MARIA – Membru, POPA CLAUDIA - Membru

Prezenta hotărâre va fi comunicată în baza Ordinului Președintelui CNCD nr. 138 din 24.03.2020.

ASZTALOS CSABA FERENC
Membru Colegiului director,
Președinte CNCD

Data redactării: 22.09.2021

Redactat și motivat de A.P.G. și H.G

Notă: Hotărârile emise de Colegiul director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării potrivit prevederilor legii și care nu sunt atacate în termenul legal, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii**

